

Asia: VN/7206/2020

HE terveydenhuoltolain ja sosiaalihuoltolain muuttamisesta; Valmiutta ja häiriötilanteiden hoitamista koskevat säädökset

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnon antajan organisaatio

Sairaanhoitopiiri

Muita kommentteja

Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen ehdotuksesta terveydenhuoltolakia ja sosiaalihuoltolakia koskevasta muutosta siltä osin, kun se koskee valmiutta, varautumista sekä yllättävien ja poikkeuksellisten häiriötilanteiden hoitamista normaalioloissa ja poikkeusoloissa.

Pidämme tehtyä lakimuutosesitystä hyvin tarpeellisena. Yhteiskunnan elintärkeistä toiminnoista huolehtiminen on tärkeä myös häiriö- ja poikkeusolosuhteissa. Tämä edellyttää yhteistyötä viranomaisten, elinkeinoelämän, järjestöjen ja kansalaisten kesken. Tällä hetkellä lainsäädäntö on hajauttanut vastuuta valmiutta ja varautumista koskevissa asioissa eri toimijoille tavalla, joka ei ainakaan yksiselitteisesti selkeytä toimijoiden välistä työnjakoa ja altistaa epätietoisuudelle siitä, mikä toimija vastaa valmiuden ylläpidosta kussakin tilanteessa. Toimijoiden mahdollisuudet itse vastata ja ulkoistetun palvelutuotannon osalta varmentaa varautumisen riittävä taso voivat vaihdella.

Näkemyksenne ehdotetuista sosiaalihuoltolain muutoksista

Lakiehdotuksessa aivan uutena tehtävänä esitetään yliopistolliselle sairaanhoitopiirille yhteensovittaa erityisvastuualueellaan sosiaalihuollon resurssien tarkoituksenmukaista käyttöä niissä normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa, joissa yhden sairaanhoitopiirin alueella olevien kuntien resurssit ovat riittämättömät sekä valmistella ja yhteensovittaa muiden yliopistollista sairaalaa ylläpitävien sairaanhoitopiirien ja yliopistollisten sairaaloiden sijaintikuntien

sosiaalihuollon edustajien kanssa eräitä tehtäviä valtakunnalliseksi kokonaisuudeksi sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön ohjauksessa.

Poikkeusoloissa vastuullisen toimijan tulisi lähtökohtaisesti olla se, joka normaalioloissa vastaa toiminnasta. Toisaalta hyvän yhteistyön ja yhteisen, laajan tilannekuvan muodostamisen merkitys kasvaa, eikä tätä ole tarkoituksenmukaista jakaa kahdelle eri taholle. Lisäksi monissa häiriötilanteissa yhteistyö sosiaalihuollon kanssa on erittäin tärkeää. Pidämme hyvänä valmiussuunnitelmien yhteensovittamisen ja tilannekuvan muodostamis- ja ylläpitovastuun säilyttämisen lakiluonnoksen tapaan sairaanhoitopiireille.

Ympäristöterveydenhuoltoa kokeva tekstiä voisi selkeyttää. Lakiehdotuksen tavoitteiden mukaan (s. 12) ympäristöterveydenhuolto ei olekaan mukana tässä ehdotuksessa, mutta tavoitteena on, että tulevaisuudessa ympäristöterveydenhuolto liitettäisiin osaksi edellä mainittua kokonaisuutta. Terveystieteidenhuoltolain 42 a §:n yksityiskohtaisten perustelujen mukaan (s.20) valmiussuunnittelun yhteensovittaminen sisältäisi sairaanhoitopiirien valmiussuunnittelun lisäksi muun muassa ympäristöterveydenhuollon valmiussuunnittelun. Lain voimaantuloa koskevien perustelujen mukaan (s. 25) yhteistyö on havaittu välttämättömäksi laajentaa koskemaan myös sosiaalihuoltoa ja ympäristöterveydenhuoltoa. Lakiehdotuksen 42 a §:n 2 momentissa säädetään siitä, että sairaanhoitopiirillä tulee olla käytettävissä mm. edustus perusterveydenhuollosta. Terveystieteidenhuoltolain 3 §:n määritelmien mukaan perusterveydenhuollon määritelmä kattaa mm. ympäristöterveydenhuollon. Lakiehdotusta tulisi täsmentää tarpeellista osin siten, että ei jää epäselväksi, onko lakiehdotuksen tarkoitus koskea ympäristöterveydenhuoltoa vai ei ole.

Näkemyksenne ehdotetusta terveydenhuoltolain muutoksista

Sosiaali- ja terveydenhuolto on tässä hyvin merkittävässä roolissa, koska normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa sille muodostuu käytännössä aina erilaisia tehtäviä. On oleellista, että näiden toimijoiden valmiussuunnitelmat eritasoilla ovat tiiviisti yhteen sovitettuja. Tämä edellyttää, että jollekin taholle on säädetty tämä koordinaatiovastuu suunnitelmista niin alueellisesti eri toimijoiden välillä kuin erä-alueellakin. Jo nyt voimassa olevien säännösten mukaan (Terveystieteidenhuoltolain (1326/2010) 38 §) sairaanhoitopiiriin on päätettävä yhteistyössä alueensa kuntien kanssa terveydenhuollon alueellisesta varautumisesta suuronnettomuuksiin ja terveydenhuollon erityistilanteisiin. Yliopistollisella sairaanhoitopiirillämme jo järjestämissopimusluonnoksemme mukaisesti on tämä rooli myös erä-alueen valmiussuunnittelun koordinoinnissa, joten on loogista, että sitä laajennetaan koskemaan myös sosiaalihuollon valmiussuunnitelmien yhteensovittamista terveydenhuollon suunnitelmien kanssa. Näemme lakiluonnoksen tältä osin olevan pitkälti sopusoinnussa nykytilanteiden kanssa ja jatkavan luontevasti tätä laajemmin terveydenhuollon poikkeusoloihin varautumisen johtamiseen.

Koska poikkeustilanteita aiheuttavat tekijät eivät noudata kunta- ja maakuntarajoja, on toki tärkeää määritellä koordinaatiovastuut myös tilanteissa, jotka edellyttävät yli sairaanhoitopiirirajojen tapahtuvaa yhteistyötä. Tällaiseksi organisaatioksi terveydenhuollon alalla erä- alueen yliopistollinen sairaanhoitopiiri on luonteva esitys. Näissäkin tilanteissa tarvitaan myös alueellisten

olosuhteiden tuntemusta, joka korostaa alueen toimijoiden yhteistyön merkitystä. Tältäkin osin kannatamme lakiesitystä.

Lakiluonnoksessa on kuitenkin jonkin verran epäselviä kohtia. Onko tarkoitus poikkeusoloissa mahdollistaa sairaanhoitopiirin koordinaation koko alueen terveydenhuollon resursseihin- nyt 42 a § koskee vain yliopistollisia sairaanhoitopiirejä ja tilanteita, joissa yhden sairaanhoitopiirin resurssit ylittyvät? Koordinaatiovaltaa tulisi tämän perusteella muiden sairaanhoitopiirien, mutta ei oman sairaanhoitopiirin alueen kuntien resurssien koordinaatioon? Toisaalta lakiehdotuksen perustelujen mukaan (s.22) jos yksi yliopistollinen sairaanhoitopiiri ei pystyisi hoitamaan tehtäväänsä, joku muista sairaanhoitopiireistä voisi ottaa sen tehtävät hoitaakseen. Perustelut ovat tältä osin irralliset eikä niistä ja pykäläehdotuksesta ei käy ilmi, tarkoitetaanko tällä pelkästään valmiusasioihin liittyviä tehtävien siirtoa vai mahdollisesti jotain muuta. Onko nimenomaan tarkoitettu, että yliopistollisen sairaanhoitopiirin tehtävät voisi ottaa hoitaakseen sairaanhoitopiiri (muu kuin yliopistollinen sairaanhoitopiiri)?

Poikkeusoloissa korostuu tarve toimia tarkoituksenmukaisesti ja tehdä nopeitakin päätöksiä tilanteissa, joissa tätä edellytetään. Tällöin laajan, monialaisen ja yhtenäisen tilannekuvan ylläpitäminen on ensiarvoisen tärkeää. Tästä on esimerkkinä nyt vallitsevat poikkeusolot COVID 19-epidemia aikana. Normaalioloissa hyvinkin toimivat järjestelyt terveydenhoidon ja sosiaalihuollon alalla eivät aina vastaa poikkeusolojen tarpeita. On käynyt selväksi, että tilannekuvan muodostaminen vaatii koordinaatiota, tiedonsaantioikeuksia sekä helposti käytettävissä olevia tietojärjestelmiä tarvittavien tietojen keräämiseen. Yhteistoimintavelvoite selkeine koordinaatiovastuine auttaisi olennaisesti paitsi tilannekuvan muodostamista, myös tilannekuvan edellyttämien toimenpiteiden toteuttamista.

Lakiehdotuksen perustelujen mukaan mm. s. 13 (keskeiset ehdotukset) tiedot tilannekuvaa varten kerättäisiin yhdenmukaisessa muodossa. Terveydenhuoltolain 38 a §:n yksityiskohtaisten perustelujen mukaan (s. 20) kunnat ja sairaanhoitopiirit lähettävät alueensa tilannekuvatiedot samassa muodossa. Lisäksi perusteluissa viitataan koronavirusinfektion yhteydessä muodostettuun tietojenkeruualustaan, joka tulee muodostamaan pohjan, jolle voidaan rakentaa tietojen keräys ja raportointi erilaisissa häiriötilanteissa. Yhtenäiseen ja vertailukelpoiseen muotoon viitataan myös 42 a §:n perusteluissa (s.21).

Käytännössä olemassa olevia tietojenkeruualustoja tullaan pitkälti noudattamaan erityisesti tällä hetkellä, mutta kiinnitämme huomiota siihen, että lakiehdotuksessa ei säädetä yhdenmukaisesta muodosta tai tietosisällöstä täsmällisemmin. Nykyinen tapa perustuu konsensukseen. Velvoittavaa säätelyä esim. tietojen sisällölle ei ole, ellei sitä voida johtaa muusta lainsäädännöstä. Pyydämme ministeriötä harkitsemaan valtuutussäännöstä, jonka perusteella ainakin tilannekuvaa varten annettavista tiedoista voitaisiin tarvittaessa säätää tarkemmin asetuksella, jotta se tulisi velvoittavaksi.

Hedman Antti
Suomen Kardiologien Seura - Oikea organisaatio on Pohjois-Savon
sairaanhoitopiiri (SKS on vanha organisaatio, eikä päde enää)